

Parlamentul României
Camera Deputaților

NR 1/1111/128
26.03.2013

Opinie
privind comunicarea Comisiei:
Regândirea educației: investiții în competențe
pentru rezultate socio-economice mai bune
COM(2012)669

Având în vedere Tratatul de la Lisabona, în special art. 5 și 12 TUE și protocolul nr. 1 și nr. 2 anexate Tratatului,

Având în vedere Constituția României, republicată, în special art. 148,

Având în vedere Hotărârea Camerei Deputaților nr. 11/2011,

Luând în considerare proiectul de opinie adoptat de Comisiei pentru învățământ, știință, tineret și sport a Camerei Deputaților, în ședința din 12.03.2013,

Luând în considerare proiectul de opinie adoptat de Comisiei pentru muncă și protecție socială a Camerei Deputaților, adoptat în ședința din 19.02.2013,

Luând în considerare proiectul de opinie adoptat de Comisiei pentru tehnologia informațiilor și a comunicațiilor a Camerei Deputaților, în ședința din 04.03.2013,

Luând în considerare punctul de vedere al Guvernului României exprimat prin nota guvernamentală, din 15.02.2013,

Luând în considerare proiectul de opinie adoptat de Comisiei pentru afaceri europene, în ședința din 19.03.2013,

Având în vedere aprobarea Biroului permanent al Camerei Deputaților din data de 25.03.2013,

Camera Deputaților, în conformitate cu prevederile art. 40 din Hotărârea Camerei Deputaților nr. 11/2011 din data de 19.04.2011, adoptă prezenta **opinie**:

1. Reține mențiunea din Comunicare privind **pașii importanți în ce privește îmbunătățirea sistemelor de educație la nivel european**, precum și citarea în sprijinul acestei constatări a numeroaselor progrese ale învățământului european: simplificarea programelor de învățământ, introducerea testelor naționale standardizate, înființarea unei infrastructuri de centre pedagogice pentru dobândirea competențelor de citire și scriere, îmbunătățirea competențelor digitale.

2. Constată, însă, că se recunoaște în Comunicare:

- „În întreaga UE, reformele au permis simplificarea programelor de învățământ. Acestea au introdus teste naționale standardizate; au pus bazele unei infrastructuri de centre pedagogice pentru dobândirea competențelor de citire și scriere, de matematică și de științe; au creat rețele ale cadrelor didactice și au introdus dezvoltarea profesională continuă; și au intensificat eforturile de îmbunătățire a competențelor digitale și în domeniul mass-media. Cu toate acestea, nivelul este în continuare scăzut și trebuie neapărat abordate rezultatele slabe”.

- „Sistemele europene de educație și de formare profesională nu reușesc în continuare să ofere competențele adecvate necesare capacității de inserție profesională și nu lucrează în mod corespunzător cu mediul de afaceri sau angajatorii pentru a aduce procesul de învățare mai aproape de realitatea mediului de lucru. Această inadecvare a competențelor reprezintă o preocupare din ce în ce mai importantă pentru competitivitatea industriei europene”.

- „Doar șase state membre au o strategie specifică privind educația antreprenorială”.

- „Competențele transversale, precum capacitatea de a gândi critic, de a lua inițiativa, de a rezolva probleme și de a colabora, vor pregăti indivizii pentru carierele profesionale din prezent, care sunt din ce în ce mai variate și mai imprevizibile”.

Observă că din cele prezentate, nu se poate trage o concluzie în privința cauzelor posibile ale acestei stări a învățământului și a reformelor în care acesta a fost supus.

3. Ia act că se procedează la o analiză detaliată a principalelor segmente ale sistemului de educație, propunând măsuri individuale de îmbunătățire, pentru fiecare astfel de segment în parte, pentru diminuarea punctuală a deficiențelor constatate.

4. Distinge următoarele, analizând legătura dintre educație și societate, așa cum a evoluat aceasta în ultimele două decenii:

- Pătrunderea în viața profesională și cotidiană a noilor tehnologii avansate cum ar fi cele legate de IT sau a tehnologiilor satelitare a schimbat profund relațiile dintre oameni și chiar modul în care economia funcționează: au apărut meserii noi, s-au creat noi categorii de legături sociale, pentru multe dintre acestea nici societatea în ansamblu și nici educația neavând timpul sau posibilitatea de a forma abilitățile necesare într-o măsură suficientă.

- Avansul tehnic a fost accelerat, devenind clar este nevoie de o capacitate de învățare individuală ce excede îndemânările de identificare a surselor și de lectură, fiind nevoie de abilități de metacunoaștere, adică de însușirea unor tehnici de dobândire a cunoștințelor.

5. Constată că în Uniunea Europeană sistemele de educație naționale au răspuns în mod individual acestor noi provocări, existând o clară diferențiere între acestea în ce privește flexibilitatea și eficiența lor.

6. Consideră că întrebarea esențială este în ce măsură este suficient ca regândirea educației în Uniunea Europeană să se limiteze la îmbunătățirea segmentelor sale, la organizarea și actualizarea lor mai bună, așa cum Comunicarea pare să sugereze prin structura sa?

7. Consideră că o alternativă la regândirea educației ar putea să se bazeze pe o abordare teoretică profund inovatoare, prin urmare mult mai curajoasă, care să treacă de la „a face mai bine” la „a face altfel”.

8. Observă că și în prezent, unele sisteme naționale de educație, și nu întâmplător cele mai performante, prezintă caracteristici ce le disting conceptual de celelalte din Uniune. Un exemplu este sistemul finlandez, considerat unul dintre cele mai bune din lume.

În acest context apreciază libertatea de acțiune pe care o prevede Comunicarea pentru statele membre, dar se ridică totuși un semn de întrebare dacă nu cumva această libertate nu este prea puțin pentru a garanta recuperarea decalajelor de către sistemele naționale rămase în urmă.

În asemenea situații, instrumentele și acțiunile prevăzute în Comunicarea Comisiei s-ar putea dovedi insuficiente. Totuși, este posibil ca ritmul mai scăzut al reformelor în unele state membre să fie datorat doar dificultăților de preluare a recomandărilor Comunicării, tocmai din cauza nivelului insuficient de dezvoltare calitativă a sistemului de educație.

9. Observă că preocuparea pentru o reformă profundă a învățământului se regăsește în toate marile regiuni de competitivitate ale lumii, iar căutarea cauzelor rămănerilor în urmă este intensă.

10. Consideră, prin urmare, că regândirea învățământului în Uniune ar fi recomandat să pornească de la o nouă paradigmă teoretică a educației, care să fundamenteze o nouă pedagogie, pornind de la noua realitate socială și apoi un nou set de politici pe aceasta bază, mai degrabă decât să se străduiască să identifice îmbunătățiri punctuale, chiar dacă sunt și acestea necesare.

11. Subliniază că, pentru o asemenea abordare novatoare, ar fi de luat în seamă următoarele:

a) Creșterea economică nu se reduce doar la mărirea volumului bunurilor materiale acumulate; sunt de amintit aici cel puțin preocupările pentru indicii dezvoltării durabile ce include și numeroase valori necuantificabile direct economic.

Prin urmare, măsurile de îmbunătățire a educației ar trebui, poate, să vizeze nu doar creșterea economică ca atare, ci și posibilitatea individului de a-și îndeplini dorințele, capacitatea societății de a îi da astfel de șanse - în urmă cu câteva decenii, economistul Amartya Sen, laureat al premiului Nobel, a pus bazele unei astfel de abordări.

Ar fi recomandabil din aceste motive ca regândirea educației în Uniune să țintească atingerea unor obiective ale bunăstării dincolo de cele care sunt măsurabile macroeconomic.

b) Deși organizarea sistemului de educație este importantă, individul ar trebui să dobândească abilități de auto-instruire semnificative, cât mai devreme posibil în viața sa. De multe ori se constată că, de fapt, copiii pot asimila cunoștințe mult mai complexe, mai sofisticate decât ne-am aștepta. Comunicarea recunoaște acest lucru, deși într-un mod indirect și mai estompat, cu referire în special la educația deschisă: „aceste competențe sunt redefinite, iar însăși esența lor este modificată, în cadrul actualei revoluții digitale”.

Uniunea ar putea să adopte o abordare mult mai curajoasă a acestei situații, adică să permită exprimarea mult mai puternică a capacității de învățare distincte și puternice a copilului mic, magistral explicată de Maria Montessori, cu aproape un secol în urmă. Aducerea noilor tehnologii informatice la îndemâna copiilor mici ar fi unul dintre

posibilele răspunsuri la această provocare. Dar ar fi nevoie de mai mult decât calculatoare pentru copii.

Încă din 1996, unul dintre renumiții cercetători ai utilizării calculatorului pentru și de către copii foarte mici (Papert) spunea: „Calculatorul deschide noi oportunități de învățare care sunt mult mai potrivite cu natura [psihică] a copilului mic [față de cele tradiționale]”.

Astfel, tehnologiile IT nu ar trebui să devină doar noi unelte didactice, ci să se transforme într-o oportunitate de a regândi educația copilului mic.

c) Învățarea din surse deschise și-a făcut loc în ultimii ani, o parte importantă a cunoștințelor provenind din aceasta. Comunicarea menționează relevanța educației deschise: „Învățarea digitală și tendințele recente în sfera resurselor educaționale accesibile permanent și gratuit (Open Educational Resources - OER) permit schimbări fundamentale în lumea educației”.

Deocamdată, exemplele de educație deschisă sunt majoritar pasive, în sensul că documentele, cursurile, elaborate pentru educația tradițională sunt lăsate gratuit la dispoziția publicului.

Dar în cazul în care astfel de resurse ar dobândi un caracter dedicat, și posibil și interactiv, educația deschisă ar face un pas important care ar deosebi-o fundamental de educația tradițională.

Este vorba însă nu doar despre o nouă sursă de cunoștințe, ci și despre o nouă modalitate de învățare, pentru care ar trebui să fie disponibilă o didactică separată, iar consecințele sale ar trebui incluse într-o nouă pedagogie.

c) Recunoașterea abilităților, a îndemânărilor dobândite în cursul procesului de educație de către societate este esențială, nici un sistem de evaluare nu poate înlocui această recunoaștere. Astfel, în condițiile în care oricum cunoștințele trebuie înnoite chiar din primul an după terminarea universității, este clar că evaluările anterioare nu mai prezintă aceeași relevanță la terminarea facultății ca în momentul în care au fost efectuate.

Prin urmare, este predictibil ca evaluarea să se transforme curând dintr-un proces intern, al școlii, într-unul majoritar extern, exercitat de alte structuri sociale, nu neapărat instituții.

În anumite sisteme de învățare alternativă aflate în unele state membre de mulți zeci de ani (de exemplu cel puțin 200 de școli Waldorf în Germania, un număr ridicat de școli funcționând după alternative de educație libere, în același stat membru), această evaluare internă, de către școală, nu are o extindere semnificativă sau are o natură diferită de cea cunoscută îndeobște. Și totuși, aceste sisteme cu o evaluare internă minimală sunt de succes.

Uniunea ar trebui poate să facă apel la o nouă deschidere conceptuală în ce privește evaluarea, prin a trece dincolo de prezentele re-organizări administrative ale acesteia. Mai mult, este în interesul valorilor europene comune ca viitoarele generații să nu trăiască o tinerețe consumată de pregătirea acerbă pentru testări și evaluări care nu duc nicăieri.

d) Este posibil ca și definiția, conținutul, meseriei de profesor (în sens larg) să fi cunoscut o re-structurare, ca urmare a trecerii de la rolul său de a furniza cunoștințe, la un nou rol, preponderent de formare pentru învățare; ca urmare, obiective cum ar fi:

„formarea inițială a cadrelor didactice, cât și dezvoltarea profesională pe tot parcursul carierei lor, pentru a recruta, fideliza și forma cadre didactice de înaltă calitate” ar trebui poate reformulate sau explicate pentru a răspunde acestei tendințe de a trece de la „predare” la „mentorat”.

Posibilitatea de a apela la transmiterea directă a experienței mai des decât în prezent ar trebui să meargă în paralel cu pregătirea experților ce transmit aceste cunoștințe în sensul de a-i face capabili de aceasta, atât în cadrul organizat al instituțiilor de învățământ, cât și în cadrul adesea mai puțin formal al învățării de-a lungul vieții.

Astfel, Uniunea ar trebui, poate, să adreseze în egală măsură atât abilitățile de a învăța singur cât și pe cele de a învăța pe alții, în special atunci când nu este vorba despre meseria de profesor (în sens larg).

e) Comunicarea stabilește indicatori de succes justificați de actuala stare de lucruri, dar care s-ar putea dovedi rapid depășiți ca natură de progresul tehnic.

Astfel, deși este de înțeles că ar trebui ca fiecare cetățean al Uniunii să cunoască cel puțin două limbi străine, poate că obiectivul acesta ar trebui relaxat având în vedere progresele tehnicilor de traducere automată.

Aceasta ar lăsa timp pentru dobândirea altor abilități solicitate ca urmare a noilor manifestări ale relațiilor sociale, cum ar fi, de exemplu, capacitatea de lucru în echipe multidisciplinare în regim de teleworking.

f) Finanțarea publică a educației este bineînțeles esențială și pe bună dreptate Comunicarea îi alocă un spațiu corespunzător. Dar nu trebuie uitat că succesul final al absolvenților nu este în directă proporționalitate cu fondurile cheltuite. Eficiența utilizării este mult mai importantă decât nivelul cheltuielilor.

Uniunea ar fi prin urmare îndreptățită nu doar să recomande utilizarea unui procent anume din PIB pentru finanțarea învățământului, ci să și sugereze analiza atentă a rezultatelor cheltuirii banilor publici în acest domeniu.

g) Comunicarea subliniază beneficiile pe care investițiile în învățământul superior le aduc societății; totuși, învățământul superior preia elevii, tinerii formați anterior, inclusiv ca urmare a etapei pre-școlare.

Astfel, regândirea educației preșcolare și a școlărilor mici ar trebui poate realizată cu scopul pregătirii pentru un sistem al educației conceptual, fundamental nou, nu doar îmbunătățit administrativ sau mai bine finanțat.

Numeroase studii au arătat că de fapt capacitatea de înțelegere a adultului se formează în copilăria mică, prin urmare ar fi perfect justificat să adresăm această etapă a vieții pentru a asigura o educație eficientă a adultului tânăr, prin învățământul superior.

Uniunea ar trebui poate să asigure nu doar o recunoaștere reciprocă a calificărilor, ci și o convergență a obiectivelor grijii pe care statul o poartă primelor etape ale vieții, ca o premisă a succesului următoarelor etape.

h) Comunicarea nu amintește de rolul familiei în pregătirea pentru viață și în cooperarea cu instituțiile de învățământ. Recent, în alte zone ale lumii, această cooperare a fost identificată drept „veriga lipsă” în asigurarea succesului învățării.

Totuși, prin „cooperare” și „succes” nu ar trebui să ne restrângem doar la înțelegerea cunoștințelor de specialitate, tehnice sau de competență.

Climatul afectiv al familiei este și acesta important în asigurarea succesului iar Uniunea ar trebui să se asigure că politicile de dezvoltare economică nu suprasolicite familia, nu împing spre abandonarea acestui rol de „adăpost afectiv” de dragul unor instruiți fără acoperire suficientă în cererea profesională sau excesive.

12. Observă că riscul erorilor de dimensionare a unităților de învățământ neobligatoriu persistă în majoritatea statelor membre, pentru că tinerii nu sunt informați de autorități cu privire la diferențele substanțiale de șanse de angajare, la încheierea studiilor. Ar trebui identificate „diplomele preferate” de către angajatorii importanți, iar statistica să fie diseminată sistematic. Dacă autoritățile consideră acest demers ca simplă „reclamă” și îl lasă în seama operatorilor comerciali interesați, efectul va fi redus, pentru că informația, chiar dacă ar fi corectă, ar fi percepută ca exagerată (reclamă) și ignorată de către grupurile țintă.

13. În concluzie:

a) Apreciază documentul ca deosebit de util pentru dezbaterile privind creșterea competitivității Uniunii, pentru o Europă conștientă de rolul său social. Consideră că preocuparea pentru viitorul educației în Uniune este o dovadă a creșterii rolului său.

b) Consideră că ar fi recomandabil ca următorul pas al regândirii să fie **recunoașterea necesității elaborării unei noi teorii pedagogice**, care să includă recente evoluții și tendințe, așa cum le-am menționat mai sus sau cel puțin a unei abordări conceptuale novatoare coerente și unitare.

c) Consideră că pe aceasta bază ar putea fi formulate măsuri de reformă a educației mult mai curajoase, care să determine schimbări structurale profunde în sistem și care să conducă astfel la mult mai mari șanse de reușită pentru seturile de politici rezultate. Unele dintre noile direcții de re-gândire au fost indicate mai sus.

Aceasta, deoarece sistemul de învățământ trebuie proiectat pentru nevoi viitoare, nu pentru nevoi prezente, iar ceea ce este astăzi neglijabil este posibil ca în viitorul apropiat să devină preponderent.

d) Apreciază că diversitatea prezentă a sistemelor pedagogice alternative reprezintă o valoroasă sursă de inspirație pentru doritele schimbări profunde în educație pe plan european. Cele mai multe s-au dezvoltat însă pe baza gândirii unor mari pedagogi: Rudolf Steiner, Maria Montessori, Hartmut von Hentig, Paulo Freire, N. F. S. Grundtvig, și mulți alții. Ar fi dificil de imaginat o reformă de succes a educației fără o bază teoretică solidă și curajoasă, ce se pare că ar trebui încă elaborată.

Prezenta opinie este adresată președintelui Parlamentului European, al Consiliului și respectiv, al Comisiei Europene, precum și Guvernului României.

PREȘEDINTE

Valeriu Ștefan Zgonea

